

Aanpak kinderarbeid blijft lastig

ZOMERSCHOOL Een project tegen kinderarbeid in de Turkse hazelnootoogst levert volgens deelnemers, waaronder Nestlé, goede resultaten op. Maar nu begint het echte werk.

Hans Nauta
REDACTIE ECONOMIE

Het is kinderarbeid van de zwaarste categorie: de arbeidsintensieve hazelnootoogst in Turkije. Dat land is met afstand de grootste producent ter wereld en kinderen van arbeidsmigranten helpen er jaarlijks 650.000 megaton hazelnoten te plukken of te rapen. De noten komen wereldwijd terecht in chocoladerepen of hazelnootpasta, ijs of zakjes notenmix.

Drie jaar lang hebben de internationale ngo Fair Labor Association (FLA), levensmiddelenreus Nestlé, de Turkse hazelnootleveranciers Olam en Balsu en de Turkse overheid dit probleem aangepakt in een proefproject, voor 5 miljoen dollar gefinancierd door de Amerikaanse overheid. Bij de afronding ervan zijn ze optimistisch over de uitkomsten. Maar er is nog een lange weg te gaan.

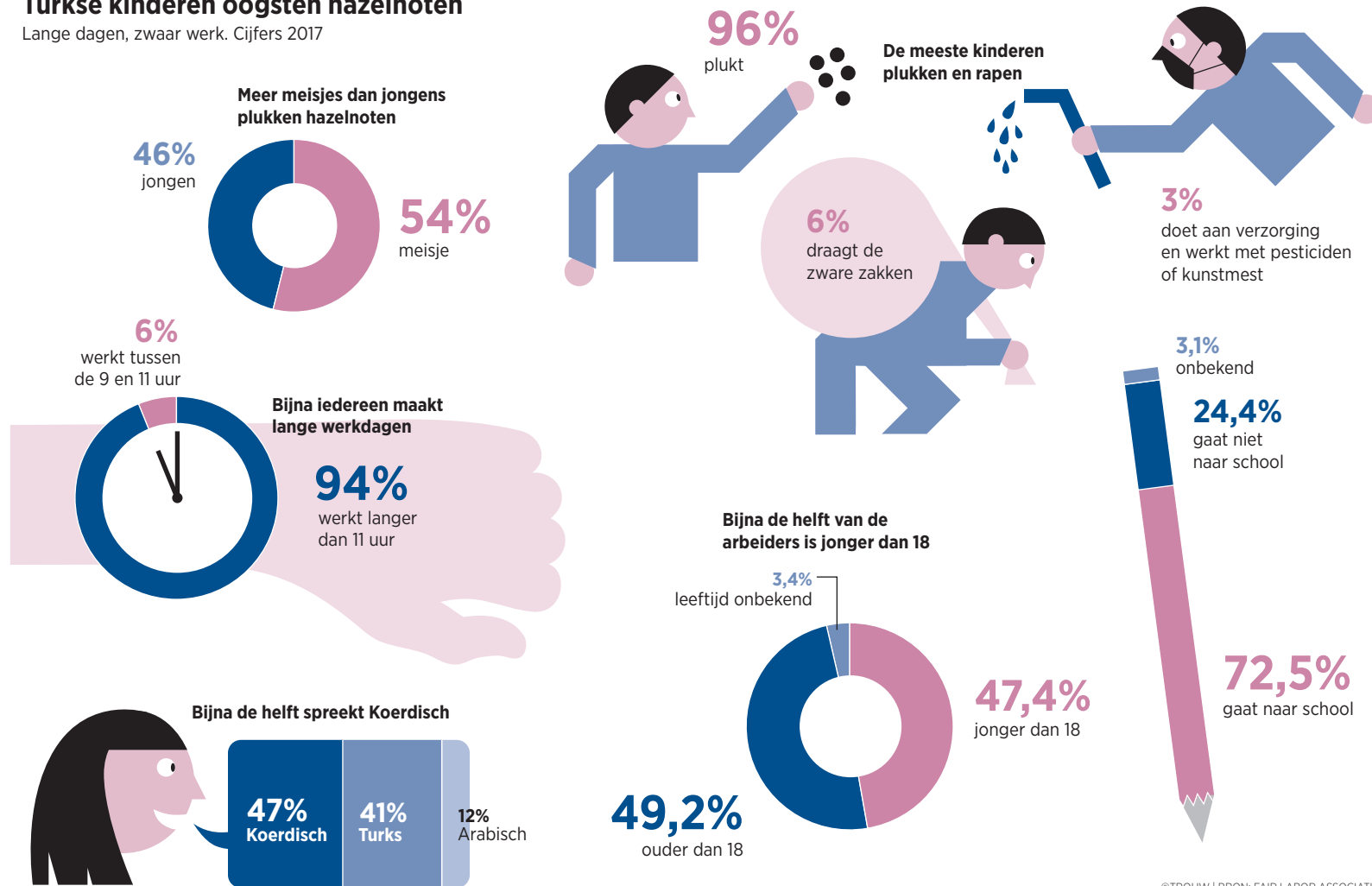
FLA heeft veel data verzameld, ook buiten de productieketen. Vragen genoeg. Welke rol spelen de koppelbazen? Waar komen al die migranten vandaan? Hoe zijn hun kinderen eraan toe? Voor het project zijn enkele zomerscholen geopend: de bus reed voor en kinderen kregen een dagprogramma, terwijl de ouders werkten. Ook kwamen er fatsoenlijke slaapvertrekken voor de arbeiders, die tenten, hutten of stallen gewend zijn. De boeren kregen les over de wet, arbeiders over hun rechten.

Tegelijkertijd is het lastig om de diepere oorzaken van kinderarbeid weg te nemen. Zoals armoede en werkloosheid. Driekwart van de ondervraagde seizoenswerkers kan amper rondkomen. Zestig procent heeft schulden. Arbeiders uit het zuiden van Turkije, waaronder Syrische vluchtelingen, reizen vanaf april van oogst naar oogst: katoen, citrusvruchten, suikerbieten, pinda's, meloenen, kersen... In augustus zijn de hazelnoten rijp. Kinderen gaan mee, want waar laat je ze anders, en het geld dat ze verdienen is broodnodig. Ook zij werken zeven dagen in de week, elf uur per dag.

Die zomerschool is fijn voor de

Turkse kinderen oogsten hazelnoten

Lange dagen, zwaar werk. Cijfers 2017

©TROUW | BRON: FAIR LABOR ASSOCIATION

kinderen. Maar hun ouders lopen zo inkomsten mis en ze verdienen al geen minimumloon. Benjamin Ware, hoofd duurzame inkoop van Nestlé, heeft geen pasklare oplossing. "Wat de situatie verergert, is dat de landarbeiders 10 procent van hun salaris aan tussenpersonen afdragen." De rekrutering moet dus beter, vindt hij.

"Als kinderen niet werken, duurt de oogst langer", zegt Burcu Turkyay van Nestlé-leverancier Olam. "Dat levert de ouders ook voordeel op. Er zijn dan meer werkdagen nodig en daardoor verdienen ze meer." Maar of de ouders dat als oplossing zien? Het is lastig, geeft ze toe.

De hazelnootoogst duurt zes weken, daarna verdwijnen de kinderen uit het zicht. Daarom moet de verzamelde kennis ook in die andere landbouwsectoren worden toegepast, zegt Marisa Ferri van het Amerikaanse ministerie van arbeid. Zij sprak voor een gehoor van ngo's en bedrijven zoals Ferrero, Danone, Ahold Delhaize in het tropeninstituut Kit in Amsterdam. Want behalve in Ankara en Washington worden de resultaten ook in de Nederlandse hoofdstad gepresenteerd. Hier kreeg het probleem voor het eerst internationale aandacht, in 2010, toen het tv-programma 'Eén Vandaag' liet zien hoe de 9-jarige Zara

elf uur per dag hazelnoten plukte voor een euro per uur. Er volgden Kamervragen en de Nederlandse ambassade in Turkije financierde onderzoek door een Turkse ngo.

Nestlé koopt jaarlijks bijna 5000 ton hazelnoten en zegt nu 88 procent daarvan naar de bron te kunnen herleiden. In Turkije zijn ze teruggegaan van vijftien naar twee leveranciers. Dat maakt de stabiele toevoer van hazelnoten riskanter, maar die twee partijen werken duurzamer, zegt Ware. Daardoor zijn ze duurder. Nestlé heeft op elk product een winstmarge van 5 procent. Om daaraan vast te houden, zal de consument een hogere

prijs moeten accepteren. De marketingafdeling zal moeten uitleggen dat klanten voor duurzaamheid betalen.

Het concern is kapitaalkrchtig genoeg om zelf in elk dorp een schoolje neer te zetten, zegt Ware. Maar lokale partijen zouden zich gepasseerd voelen. Vandaar de samenwerking. De Turkse overheid heeft het probleem lang genegeerd, vindt hij. Maar volgens Turkyay van leverancier Olam is kinderarbeid dit jaar een groot thema geworden. "Ministeries werken samen en er is een fonds." Dat geld vergroot de kans dat de zomerscholen ook in het volgende hazelnootseizoen nog bestaan.

Digitaal delven van bitcoins vreet stroom

ENERGIE De enorme rekenkracht die nodig is voor het maken van de cryptomunten verbruikt veel elektriciteit.

Joep Engels
REDACTIE WETENSCHAP

Bitcoins staan niet alleen als betaalmiddel ter discussie, het onderliggende systeem slurpt ook energie. De aangesloten computers verbruiken nu al meer elektriciteit dan een land als Ierland. En één financiële transactie kost net zoveel stroom als een Neder-

lands gezin in een maand verbruikt. Voorlopig zit er geen rem op de groei, zegt Alex de Vries van accountants- en adviesbureau PwC. Hij voorspelt dat eind dit jaar het verbruik drie keer zo hoog is en de bitcointechnologie goed is voor een half procent van het wereldstroomverbruik.

De bitcoin is bedacht als een betaalmiddel dat vervat is in een digitale code. Kern van het systeem is dat alle transacties zonder tussenpersonen plaatsvinden. Normaal controleert de bank of de opdrachtgever bijvoorbeeld voldoende saldo heeft. Maar in de digitale wereld van de bitcoins voeren alle aangesloten computers de opdracht uit. De vraag is: welke opdracht is correct en wordt opgeslagen?

Dat is het werk van de zogeheten

miners. Zij gaan op zoek naar de code waarmee ze de transacties kunnen opslaan. Hun werk bestaat uit het oplossen van een complexe rekenom en dat doen ze door domweg mogelijke oplossingen te proberen. Dat vergt enorme rekenkracht, maar er staat een beloning tegenover. Elke gevonden code levert 12,5 bitcoin op, momenteel goed voor zo'n 90.000 euro.

Overall in de wereld proberen mensen en bedrijven met hun computers zo bitcoins op te halen – vandaar de term miners. Het systeem is zo afgesteld dat elke tien minuten een code wordt gevonden. Anders wordt het lucratief om het systeem te kraken. Keerzijde is dat momenteel wereldwijd elke seconde 26 triljoen (een 26 met achttien nullen) pogingen wor-

Eén financiële transactie kost net zoveel stroom als een Nederlands gezin in een maand verbruikt

den gedaan om een code te vinden. Daar staan slechts twee à drie transacties per seconde tegenover.

De Vries had dit najaar al laten zien dat dit rekenwerk 2500 megawatt aan vermogen vergt, zeg maar vijf stevige elektriciteitscentrales. Maar dat was een schatting. In het vakblad *Joule* preciseert hij vandaag deze schatting. De Vries keek naar de bedrijven die speciaal voor de bitcoins zijn opge-

richt. Wat is hun omzet? Welk percentage daarvan gaat op aan de kosten (voor elektriciteit)? En ook: hoe snel kunnen ze groeien en computers bijzetten? "Dat laatste vind ik het interessantst", zegt hij. "Waar gaan we heen?" Eind dit jaar kan het al 8000 megawatt zijn, rekent hij voor. "En als de bitcoin in waarde blijft stijgen, groeit het energieverbruik op termijn mee naar 5 procent van de hele wereld. Dat wordt totaal onhoudbaar."

Als de munt er geen rem op zet, zouden landen dat moeten doen. Sommige Amerikaanse staten hebben al beperkingen voor het *minen* opgelegd. "Maar we weten niet waar al die machines staan. Vermoedelijk staat de helft in China. Daar bulken ze van de goedkope kolenstroom."